

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР

**ЦИВІЛЬНИЙ
ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ
КОДЕКС УКРАЇНИ**

*За загальною редакцією
Н. Ю. Голубевої*

Київ
Юрінком Інтер
2021

Авторський колектив:

Голубсва Неллі Юрійівна, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія», професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», адвокат – статті 2, 6–14, 44, 114–115, 133–142; статті 4, 120–127 (у співавторстві з Полюк Ю. І.); статті 100–101 (у співавторстві з Павловою Ю. С.); статті 310–314, 339–346 (у співавторстві з Чванкіним С. А.); статті 280–289, 488–495 (у співавторстві з Коробенко О. О.); статті 201–205 (у співавторстві з Прущак В. Є);

Андронов Ігор Володимирович, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 18, 227–242, 246, 258–273, 416–420;

Венедиктова Ірина Валентинівна, доктор юридичних наук, професор, Генеральний прокурор України, професор кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна – статті 454–482;

Майданик Роман Андрійович, доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України, доктор юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка – ст. 73;

Аналькова Інна Сергіївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 388–398, 421–422;

Бут Ілля Олександрович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 33, 93–94, 116–119, 149–159, 483–487;

Волкова Наталія Василівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 1, 3, 76–92;

Голубцова Олена Олександрівна, старший викладач кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 301–304; статті 305–309 (у співавторстві з Островською Л. А.);

Дришлюк Андрій Ігорович, кандидат юридичних наук, доцент, суддя, заступник голови Одеського апеляційного суду – статті 351–363;

Дрогозюк Кристина Борисівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 160–173;

Захарова Олена Семенівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка – статті 19–32;

Зубар Володимир Михайлович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» – ст. 15;

Гліпол Інна Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 7, 128–132, 364–373, 381–387; статті 374–380 (у співавторстві зі Стояною Т. А.);

Калініченко Любов Василівна, суддя Київського районного суду м. Одеси – статті 274–279;

Коробенко Олена Олександрівна, асистент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 280–289, 488–495 (у співавторстві з Голубевою Н. Ю.);

Луначенко Валеріан Олександрович, суддя Київського районного суду м. Одеси – статті 209–226;

Островська Людмила Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 143–148; статті 305–309 (у співавторстві з Голубцевою О. О.);

Павлова Юлія Сергіївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 100–101 (у співавторстві з Голубевою Н. Ю.);

Петренко Володимир Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, суддя Київського районного суду м. Одеси – статті 95–99, 251–257;

Полюк Юлія Іванівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 4, 120–127 (у співавторстві з Голубевою Н. Ю.);

Притуляк Валерій Миколайович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія», приватний виконавець, голова комітету з етики Асоціації приватних виконавців України – статті 430–453;

Прохоров Павло Анатолійович, суддя Київського районного суду м. Одеси – статті 34–41, 243–245;

Пруцак Валерія Євгенівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 201–205 (у співавторстві з Голубевою Н. Ю.).

Ріпенко Артем Ігорович, кандидат юридичних наук, директор Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України – статті 72, 102–113;

Стоянова Тетяна Анатолійівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 293–300, 300¹–300⁵, 315–319, 350¹–350⁸); статті 374–380 (у співавторстві з Іліопол І. М.);

Сулейманова Сусанна Рефатівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 329–338, 399–415, 496–502;

Тріпунський Григорій Яковлевич, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 290–292, 423–429;

Цал-Цалко Юлія Юліївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 320–328, 347–350;

Чванкін Сергій Анатолійович, кандидат юридичних наук, доцент, суддя, голова Київського районного суду м. Одеси, голова Громадської організації «Асоціація слідчих суддів України» – статті 5, 16, 42–71, 74–75, 247–250; статті 310–314, 339–346 (у співавторстві з Голубевою Н. Ю.);

Яніцька Інна Анатолійівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – статті 174–200, 206–208;

Відтворення всієї книги або якоїсь її частини будь-якими засобами або в якій-небудь формі, у тому числі в Інтернеті, без письмового дозволу видавництва забороняється

Науково-практичний коментар. Цивільний процесуальний кодекс України / за заг. ред. Ц57 Н. Ю. Голубевої. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 840 с.

ISBN 978-966-667-774-0

Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України містить аналіз його норм з огляду на сучасний стан теорії цивільного процесу, судової і правової систем України, практику їх застосування вітчизняними судами, передусім Верховним Судом, а також рішення Європейського суду з прав людини, постанови Пленуму Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів (що в деяких питаннях є досі актуальні). Висвітлено практику застосування судами нових положень Цивільного процесуального кодексу України з моменту введення його в дію 15 грудня 2017 року і до підготовки цього видання.

Для юристів-практиків, науковців, викладачів, студентів, аспірантів та осіб які цікавляться питаннями цивільного судочинства.

УДК 347.9(477)(094.4)

ISBN 978-966-667-774-0

© Колектив авторів, 2021
© Юрінком Інтер, 2021

ПЕРЕДМОВА

За останній час цивільне процесуальне законодавство України зазнало суттєвих змін.

Стаття 55 Конституції України проголошує: «Права і свободи людини і громадянина захищаються судом». Судова форма захисту є головною гарантією підтримки прав осіб, передбачених у Конституції України. Здійснення цивільного судочинства відбувається за правилами цивільного процесуального права, що є невід'ємною частиною національного законодавства.

З 15 грудня 2017 року почала діяти нова редакція Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК), за якою більшість інститутів цивільного процесуального права не зазнала принципових змін, але окремі інститути були значно оновлені, а деякі – вперше запроваджені.

У цьому науково-практичному коментарі висвітлено традиційні цивільно-процесуальні інститути, однак значну увагу автори приділили найбільш принципovým нормам, новим інститутам, що істотно змінюють побудову цивільного процесу на засадах змагальності та диспозитивності, підсилюючи роль сторін у відстоюванні своїх прав та у питаннях доказування; проаналізовано нові положення щодо спрощеного позовного провадження, наказного провадження тощо.

Важливою новелою є впровадження всеохоплюючого застосування інформаційних технологій у судочинство («електронне судочинство»). Такі зміни можна назвати революційними в питанні застосування сучасних телекомунікаційних можливостей у цивільному процесі.

На конституційному рівні встановлюється пріоритет адвокатури представництву інтересів особи в суді, крім малозначних справ (з ціною позову менше 100 прожиткових мінімумів), проте зростуть судові витрати. Це є позитивною новелою, оскільки очікується надання правової допомоги на більш високому рівні з дотриманням певних професійних стандартів, проте вартість послуг з представництва в суді найімовірніше зросте.

У ЦПК запроваджено норму про забезпечення судових витрат: суд може зобов'язати сторони внести на депозитний рахунок суду суму судових витрат, які може понести інша сторона, для чого сторонами на початку судового процесу подається приблизний розрахунок судових витрат. З'являється такий різновид судової процедури як спрощене позовне провадження, в порядку якого розглядаються нескладні справи, наприклад, малозначні справи, трудові спори тощо. Це має призвести до більш оперативного розгляду судами цивільних справ, зменшити судову тяганину.

Важливим завданням законодавця було скорочення строків розгляду справ у судах та поневіряння особи судовими інстанціями, у зв'язку з чим здійснено перехід до трьохланкової системи судочинства: ліквідовано вищі спеціалізовані суди, а судом касаційної інстанції став Верховний Суд.

Сьогодні позитивним явищем є запровадження у новій редакції ЦПК так званих процесуальних фільтрів, завдяки яким не кожна справа може бути переглянута в касаційній інстанції. Малозначні справи будуть проходити лише дві інстанції, тобто апеляційна інстанція для них остаточна. Такі зміни видаються досить актуальними. Суттєвим складником системи верховенства права є принцип юридичної визначеності, який, зокрема, вимагає, щоб судові рішення, яке набрало законної сили, переглядалося лише у виняткових випадках. Тому визначення сутності та особливостей змісту цивільно-процесуальних відносин і категорій у такому контексті зумовлює необхідність підготовки цього науково-практичного коментаря.

Видання підготовлено викладачами Національного університету «Одеська юридична академія» за участю суддів місцевих і апеляційних судів, а також досвідчених правників-науківців, адвокатів, експертів та ін.

Науково-практичний коментар ЦПК роз'яснює положення цивільного процесуального законодавства в їх системному зв'язку з іншими галузями права. В ньому конкретизується практика застосування ustalених правил судочинства, зокрема щодо нових процесуальних інститутів. Розкриття змісту та атрибутів правил цивільного судочинства проводилось із використанням судової практики – не тільки національної, а й Європейського суду з прав людини, правових позицій Верховного Суду, рішень касаційних інстанцій Верховного Суду, вищих спеціалізованих судів (що в деяких питаннях і досі актуальні). Висвітлено практику застосування судами нових положень ЦПК з моменту введення його в дію 15 грудня 2017 року і до підготовки цього видання.

Коментарі супроводжуються дослідженням наукових і практичних проблем теорії і практики цивільного процесу з авторськими судженнями про напрями їх вирішення. Автори не лише проаналізували норми чинного ЦПК, а й висловили свої зауваження стосовно змісту деяких із них.

Авторський колектив сподівається, що науково-практичний коментар до Цивільного процесуального кодексу України стане в нагоді юристам-практикам, практичним працівникам, науковцям і викладачам-правникам, студентам вищих юридичних навчальних закладів.

*Доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
завідувач кафедри цивільного процесу
Національного університету
«Одеська юридична академія»
Неллі Юрійвна Голубєва*